

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Faculty of Social Sciences, Charles University
Smetanovo náměstí, 6, 110 01 Praha 1
Tel: +420 222 112 111

Posudek vedoucího na bakalářskou práci:

Květová, Lenka: Guantánamo: Mezi bezpečností a lidskými právy. Věznice na Guantánamu v americkém veřejném diskurzu během prezidentství George W. Bushe. UK FSV IMS, LS 2010/2011, 51 s.

Lenka Květová se ve své práci věnuje velmi diskutovanému aspektu války proti terorismu – věznici na Guantánamu, tedy zařízení, do kterého Bushova administrativa posílala zadržené, jež byli podezřelí z teroristické činnosti. V průběhu Bushovy administrativy se existence věznice a v souvislosti s tím zacházení s vězni, povolené Bushovou vládou, staly velmi kontroverzním tématem v důsledku nejasného právního statusu Guantánama s ohledem na platnost amerického práva a mezinárodních smluv podepsaných USA, dále v důsledku odepírání základních práv zadržným a v neposlední řadě také používání různých nestandardních výslechových metod. Autorka se ve své práci pokouší postihnout hlavní linie argumentů odpůrců i zastánců existence věznice: na jedné straně zastánci Gitma upozorňovali na to, že věznice představuje klíčový nástroj národní bezpečnosti, protože umožňuje získávání informací o struktuře teroristických buněk a plánovaných útocích a brání zadržným v návratu k teroristické činnosti. Odpůrci věznice na straně druhé namítali, že zadržování vězňů na Guantánamu představuje zjevné porušení mezinárodního práva i práv jedince, která garantuje americká Ústava. Autorka se soustřeďuje především na roli Nejvyššího soudu, který postupně zamítal právní klíčky Bushovy administrativy jako protiústavní (zejména kvůli překročení pravomocí exekutivy) a v důsledku zajistil zadržným garanci základních lidských práv a práv vyplývajících z Ženevských úmluv. Rozhodnutím Nejvyššího soudu zadržování získávají právo na obhájce a možnost zpochybnit své zatčení i neomezenou vazbu bez formálního obvinění.

Vzhledem k tomu, že toto téma nebylo v České republice zatím nijak obsáhle zpracováno, Lenka Květová vychází z anglicky psané literatury. Lze ocenit, že v práci pracuje jak s primárními zdroji (rozhodnutí Nejvyššího soudu), tak i se sekundárními zdroji (články a publikace předních amerických právníků, kteří se otázkami Guantánama zabývají). Za velmi důležité považují definici termínů v úvodu – vzhledem k tomu, že velká část zadržných na Guantánamu nebyla prozatím formálně obviněna, natož odsouzena, je zavádějící je označovat termínem „vězeň“. V anglicky psané literatuře však mezi použitím „detainee“ a „prisoner“ často není rozdíl.

Práce je rozdělena do tří částí: v první části autorka stručně mapuje historii základny Guantánamo a jejího nejasného právního statusu. Vzhledem k tomu, že Gitmo není součástí teritoria USA, Bushova administrativa došla k závěru, že se na toto území nevztahuje

americké právo, a proto si Guantánamo vybrala jako místo, kde měli být umístěni zajatci ve válce proti terorismu – bez formálního obvinění, žaloby a bez nutnosti rychlého a spravedlivého procesu. Administrativa nechtěla zajatcům ani přiznat právo nevypovídat, neboť z nich potřebovala získat co nejvíce informací o dalším možném či plánovaném teroristickém útoku. Bushova administrativa omezení práv zatčených vysvětlovala po svém – zajatce označila za „nepřátelské bojovníky“ (enemy combatant) a na základě toho jim upřela i ochranu Ženevských úmluv. Toto rozhodnutí se stalo předmětem několika soudních sporů (Rasul v. Bush, Hamdi v. Rumsfeld, Boumediene v. Bush, atd.). Nejvyšší soud USA sice přístup administrativy postupně odmítl, ta však ale hledala jiné právní nástroje a kličky, které by jí umožnily udržet Guantánamo beze změny.

V následující, druhé kapitole se autorka věnuje již samotné diskusi o Guantánamu a identifikuje celou škálu problematických aspektů fungování věznice, od nemožnosti zpochybnit důvody pro své zatčení, nulového přístupu k právníkům, a tudíž nemožnost prokázat svou nevinu, přes pochybné metody používané vyšetřovateli až po otázku metod extrakce zadržovaných z jejich mateřských států a zadržování dětí. Autorka pozoruje, že Bushova administrativa umísťování zadržovaných na Guantánamu obhajovala především potřebou ochránit Spojené státy – podle Bushe představovali všichni zadrženi na Guantánamu nebezpečí pro USA. Jak ale autorka poznamenává, prokázat pravdivost tohoto tvrzení se ukázalo jako téměř nemožné.

Ve třetí kapitole se autorka věnuje diskusi o uzavření věznice Guantánamo, o kterém uvažoval již George W. Bush, neboť existence věznice vážně poškozovala pověst USA. Uzavření věznice však doposud brání mnoho překážek. Je např. otázkou, jak naložit se stávajícími zadržnými, neboť jejich mateřské země si jejich návrat nepřejí. Diskutovaná možnost přesunu vězňů do USA vzbudila obrovskou nevoli veřejného mínění kvůli potenciálním bezpečnostním rizikům a finančním nákladům. Problematické je i možné postavení zajatců před americké soudy – není jasné, které soudy by je měly soudit. Už jen to, že při zatčení nebyli zadrženi informováni o svých základních právech (Miranda rights) a že mnohé důkazy byly získány nestandardními vyšetřovacími metodami, by s největší pravděpodobností vedlo k zamítnutí soudního procesu kvůli procedurálním otázkám. Právní experti se také obávají vytvoření nebezpečných precedentů pro jiné kriminální procesy. O tom, že celá otázka je právním minovým polem, svědčí i fakt, že navzdory svým předvolebním slibům nebyl Guantánamo schopen uzavřít ani současný prezident Obama, jak autorka správně poznamenává v závěru.

Práce je doplněna tabulkou, která přehledně shrnuje nejdůležitější politické, vojenské kroky a rozhodnutí Nejvyššího soudu. Graf v příloze č. 2 znázorňuje vývoj počtu zadržovaných ve věznici Guantánamo.

Z hlediska jazykového je práce na velmi dobré úrovni, autorce lze vytknout jen občasné překlapy a stylistické chyby (zejména v interpunkci). Poznámkový aparát je zpracován konsistentně.

Jsem toho názoru, že autorce se podařilo srozumitelně představit hlavní argumenty pro a proti existenci věznice Guantánamo stejně jako popsat genezi přístupu k právům zadržovaných.

Práce disponuje všemi náležitostmi, které jsou od ní vyžadovány, a z formálního hlediska tedy odpovídá stanoveným požadavkům. Dovoluji si proto navrhnout hodnocení **v ý b o r n ě**.

Mgr. Jana Sehnálková

V Praze 31. května 2011